

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
DANYCH OSOBOWYCH**

Jan Nowak

Warszawa, dnia 10 września 2019 r.

ZSPR.027.363.2019

**Pan
Piotr Dziedzic
Generalny Inspektor
Informacji Finansowej
Ministerstwo Finansów
ul. Świętokrzyska 12
00-916 Warszawa**

w związku z licznymi wątpliwościami jakie pojawiły się wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2019 r. poz.1115), (powoływanej dalej z zastosowaniem skrótu „u.p.p.p”), która nałożyła na niektóre podmioty (tzw. instytucje obowiązane) obowiązek stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, w tym obowiązek identyfikacji klienta, zwracam się do Pana Inspektora, jako organu właściwego w sprawach przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu o przedstawienie stanowiska, **jakimi środkami instytucje obowiązane, o których mowa w art. 2 u.p.p.p. powinny dokonywać identyfikacji klienta i czy w każdym wypadku instytucje obowiązane w celu wypełnienia obowiązku identyfikacji klienta powinny pozyskiwać od klientów kopie dokumentów, w tym dokumentów tożsamości.**

Do Urzędu Ochrony Danych Osobowych wpływają sygnały od osób zaniepokojonych wymogiem udostępniania bankom, przedsiębiorstwom świadczącym usługi płatnicze i innym podmiotom, powołującym się na obowiązki wynikające z u.p.p.p - kopii dokumentów tożsamości (w tym np. zdjęcia twarzy tzw. selfie z dokumentem tożsamości w ręce), a także innych dokumentów, przykładowo rachunków za zużycie energii elektrycznej czy kopii umowy z rachunku bankowego etc. Wątpliwości klientów obligowanych do przedkładania kopii dokumentów tożsamości i innych dokumentów zawierających ich dane osobowe oraz aktualności wynikających z tych informacji są

spowodowane obawą posłużenia się ich tożsamością przez osoby nieuprawnione, które wykorzystają je do innych celów. Przystępstwo kradzieży tożsamości jest coraz powszechniejsze, wzrosła także świadomość społeczeństwa w tym zakresie. Zastrzeżenia wzbudza także zakres danych pozyskiwanych przez podmioty obowiązane, który nie zawsze wydaje się niezbędny do wykonania weryfikacji tożsamości klientów.

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, prowadząc postępowania w sprawach naruszeń ochrony danych osobowych, dokonuje indywidualnej oceny w każdej sprawie, analizuje podstawę prawną przetwarzania danych osobowych, a także zakres i cel przetwarzania. Zainteresowanie organu nadzorczego budzi powoływanie na przepisy u.p.p.p. przez podmioty kopiujące dowody tożsamości.

Zgodnie z przepisami u.p.p.p. instytucje obowiązane wskazane w art. 2 u.p.p.p. stosują środki bezpieczeństwa określone w art. 34 tej ustawy, które obejmują m.in. identyfikację klienta. W myśl art. 34 ust.4 u.p.p.p. instytucje obowiązane mogą przetwarzać informacje zawarte w dokumentach tożsamości klienta i osoby upoważnionej do działania w jego imieniu oraz sporządzać ich kopie. W opinii Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych stosowanie środków bezpieczeństwa przez instytucje obowiązane, do których należy m.in. weryfikacja tożsamości poprzez kopiowanie dokumentów tożsamości, powinno mieć miejsce jedynie w sytuacjach, gdy zachodzą przesłanki do takiego stosowania. Przesłanki te zostały natomiast wprost określone w art. 35 u.p.p.p.

Pozostaje zatem uzasadniona wątpliwość czy żądanie przedstawiania kopii lub kopiowanie dowodów tożsamości i innych dokumentów zawierających dane osobowe przez instytucje obowiązane w sytuacjach innych niż wskazane w art. 35 u.p.p.p. ma podstawy prawne.

Zauważyć także należy, że art. 34 ust. 1 u.p.p.p. określający środki bezpieczeństwa finansowego stanowi, że środkiem tym jest m.in. identyfikacja klienta oraz weryfikacja jego tożsamości (art. 34 ust. 1 pkt 1) a nie kopiowanie dokumentu tożsamości. Kopiowanie, o którym mowa w art. 34 ust. 4 należy uznać za przysługujące podmiotom obowiązany uprawnienie, przepis ten mówi bowiem o możliwości stosowania przez podmioty takiego narzędzia „*instytucje na potrzeby stosowania środków bezpieczeństwa finansowego mogą przetwarzać informacje zawarte w dokumentach tożsamości klienta i osoby upoważnionej do działania w jego imieniu oraz sporządzać ich kopie*”. Nie można zatem uznać, że na podmiotach obowiązanych leży obowiązek każdorazowego kopiowania dokumentów tożsamości, ale że podmioty te mają prawo z takiego instrumentu korzystać.

W ocenie organu nadzorczego każdorazowa decyzja o skopiowaniu dokumentu tożsamości czy też żądanie przedstawienia takich kopii powinna być poprzedzona analizą i zweryfikowaniem czy rzeczywiście taka czynność jest niezbędna, z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych

oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1 oraz Dz. Urz. UE L 127 z 23.05.2018, str. 2), powołanego dalej jako „rozporządzenie 2016/679”, w szczególności w zgodzie z zasadami celowości i minimalizacji, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit b) i c) tego rozporządzenia. W myśl powyższych zasad dane osobowe muszą być zbierane w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami (...) adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane.

Praktyką wielu instytucji obowiązanych, m.in. banków czy przedsiębiorstw świadczących usługi płatnicze, jest kopiowanie dowodów tożsamości przy każdej czynności. Zdaniem Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych praktyka taka nie w każdym przypadku jest zgodna z rozporządzeniem 2016/679. Podmioty obowiązane powinny w każdym indywidualnym przypadku dokonywać analizy pod kątem wskazanych wyżej zasad celowości i minimalizacji danych.

Ponieważ to Generalny Inspektor Informacji Finansowej weryfikuje i ocenia czy podmioty obowiązane prawidłowo realizują obowiązki przewidziane w u.p.p.p. w zakresie środka bezpieczeństwa jakim jest identyfikacja klienta i rozlicza ich z wypełnienia tych obowiązków, **istotnym jest poznanie stanowiska Generalnego Inspektora Informacji Finansowej czy organ ten oczekuje od instytucji obowiązanych przedkładania – jako potwierdzenie wypełnienia obowiązku identyfikacji klienta – kserokopii dokumentów tożsamości**, ewentualnie innych dokumentów celem potwierdzenia ich mocą danych osobowych klienta. W myśl art. 72 ust. 6 pkt 3) u.p.p.p. informacje, które instytucje obowiązane są zobligowane przekazywać Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej, odpowiedzialnemu za przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu obejmują dane identyfikacyjne, o których mowa w art. 36 ust. 1 klienta wydającego dyspozycję lub zlecenie przeprowadzenia transakcji. Z powyższego przepisu nie wynika obowiązek przekazywania podmiotom obowiązanych kserokopii dokumentów zawierających dane osobowe, w tym dokumentów tożsamości, Generalnemu Inspektorowi jako potwierdzenia wypełnienia ustawowych obowiązków identyfikacji tożsamości. Wymóg taki nie wynika także z art. 74 u.p.p.p. określającego zakres informacji przekazywanych przez podmioty zobowiązane Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej w sytuacjach zaistnienia okoliczności mogących wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, a także z art.76 tej ustawy, regulującego przekazywanie lub udostępnianie informacji na żądanie Generalnego Inspektora.

Warto także zwrócić uwagę na wytyczne *Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w sprawie identyfikacji klienta instytucji obowiązanej i weryfikacji jego tożsamości w sytuacji braku jego fizycznej obecności*, które opublikował on na swojej stronie internetowej. W powołanym dokumencie Generalny Inspektor wskazuje, że przy weryfikowaniu tożsamości klienta bez jego fizycznej obecności – najbardziej godnymi zaufania instrumentami są środki identyfikacji

elektronicznej, o których mowa w *rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylającym dyrektywę 1999/93/WE (Dz.Urz. L 257 z 28.08.2014 r., str. 84) w tym kwalifikowany podpis elektroniczny*. W wytycznych Generalnego Inspektora również nie ma wzmianki o konieczności sporządzania kopii dokumentów, w tym tożsamości.

Trzeba także wziąć pod uwagę alternatywne sposoby weryfikowania tożsamości, takie jak np. spisywanie danych z dokumentu tożsamości, weryfikacja za pomocą bazy PESEL - w przypadku podmiotów, które mają prawo z tej bazy korzystać, weryfikowanie tylko niektórych cyfr z numeru PESEL etc. Pozyskiwanie kopii dokumentów zawierających dane osobowe, w tym kopii dokumentów tożsamości nie jest zatem jedynym i niezbędnym środkiem, za pomocą którego można właściwie zweryfikować tożsamość klienta, a w ocenie organu nadzorczego środek ten powinien być stosowany jedynie ewentualnie i z rozważą, tylko w szczególnych sytuacjach.

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych nie kwestionuje zasadności sporządzania kopii dokumentów tożsamości przez instytucje obowiązane w ogóle, gdyż takie uprawnienie przysługuje im na mocy art. 34 ust. 4 u.p.p.p. Podważa jednak, że taka praktyka musi być realizowana przy każdej czynności wykonywanej przez instytucje obowiązane.

Podmioty obowiązane jednak w każdym przypadku tłumaczą konieczność przedkładania kopii dokumentów, w tym tożsamości obowiązkami nałożonymi przepisami u.p.p.p. Podmioty te prezentują stanowisko, że obowiązek kserowania dokumentów tożsamości przy każdej czynności nakładają na te podmioty ich wewnętrzne procedury. Kserokopia dokumentu tożsamości stanowić ma dowód, że podmiot obowiązany prawidłowo zidentyfikował klienta. Jednakże przeprowadzenie identyfikacji tożsamości można potwierdzić i udokumentować również w inny sposób, np. dokumentem zatwierdzonym podpisem pracownika na którym spisał dane osobowe z dokumentu tożsamości na potrzeby konkretnej weryfikacji danych.

Uzasadnione jest zatem poznanie stanowiska Generalnego Inspektora Informacji Finansowej czy w jego opinii czy obowiązek pozyskiwania kopii dowodów tożsamości przez instytucje obowiązane istnieje.

Stosowanie środków bezpieczeństwa wynikających z u.p.p.p i procedury wdrażane przez podmioty obowiązane powinny uwzględniać przepisy rozporządzenia 2016/679.

Koniecznym jest wypracowanie takich praktyk, które zapewnią balans pomiędzy koniecznością zapobiegania tak poważnemu zjawisku jakim jest pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu - z uwzględnieniem zasad z zakresu ochrony danych osobowych.

Instytucje obowiązane podczas dokonywania oceny poziomu ryzyka, o której mowa w art. 33 u.p.p.p., powinny każdorazowo brać pod uwagę zasady: celowości i minimalizacji danych

ustanowionych przepisami rozporządzenia 2016/679, tak aby pozyskiwanie kopii dokumentów tożsamości przez nie odbywało się tylko w uzasadnionych przypadkach i w konkretnym celu, a nie „na zapas”. Wewnętrzne procedury podmiotów obowiązanych związane ze stosowaniem środków bezpieczeństwa finansowego powinny uwzględniać powyższe regulacje, tj. powszechnie obowiązujące przepisy prawa, nie tylko wynikające z u.p.p.p. Przy opracowywaniu procedur warto także pamiętać o zasadzie ograniczenia czasowego wynikającej z art. 5 ust. 1 pkt e) rozporządzenia 2016/679, zgodnie z którą dane osobowe powinny być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy niż jest to niezbędne do celów, w których dane są przetwarzane.

Mając powyższe na uwadze zwracam się do Pana Inspektora z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska w tej sprawie oraz rekomendowanych przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej środków weryfikacji klienta w związku z wypełnianiem przez podmioty obowiązane obowiązku, o którym mowa w art. 34 ust. 1 u.p.p.p.

Jednocześnie proszę o wskazanie, czy Generalny Inspektor Informacji Finansowej, kontrolując podmioty obowiązane, wymaga od nich w każdym przypadku przedkładania kopii dokumentów zawierających dane osobowe, w tym dokumentów tożsamości jako potwierdzenia spełnienia obowiązku identyfikacji klienta określonego w u.p.p.p.

Będę zobowiązany za potrącenie sprawy jako ważnej i pilnej.

Prezes Urzędu
Ochrony Danych Osobowych
Jan Nowak